

Asia: VN/9791/2020

Rikosprosessin tehostaminen

1. Lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyn nopeuttaminen

a) Esitutinnan toimittamista sekä syyteharkintaa ja syytteen nostamista kiireellisesti koskevat ehdotukset sekä pääkäsittelyn pitämistä määräajassa koskeva ehdotus asianomistajan ollessa alle 18-vuotias (ETL 3:11, ROL 1:8a ja ROL 5:13)

Pirkanmaan käräjäoikeus kannattaa lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyn nopeuttamista yleisellä tasolla. Työryhmän näkemys siitä, että joutuisaa käsittelyä turvaavat säännökset on perusteltua ottaa koko rikosprosessin ajalle esitutkinta-, syyteharkinta- ja oikeudenkäyntivaiheeseen, on Pirkanmaan käräjäoikeuden mielestä perusteltu, koska kaikki vaiheet vievät oman aikansa.

Esityksessä on omaksuttu kuitenkin ratkaisu, jossa alaikäisten asianomistajien osalta säädettäisiin, kuten alaikäisten vastaajien osalta siitä, että esitutkinta ja syyteharkinta tulisi toimittaa kiireellisesti ja tuomioistuinkäsittelyn järjestämiselle säädettäisiin 30 päivän määräaika asian vireilletulosta laskien.

Esityksessä on todettu, että esitutkintavaiheeseen liittyy toimenpiteitä, joiden vuoksi on vaikea ennakoida esitutinnan kestoa. Esitutkinnassa voidaan joutua esimerkiksi pyytämään erilaisia ulkopuolisia lausuntoja. Tärkeänä on pidetty, että asia on riittävästi selvitetty, jotta pääkäsittely voidaan jäsenellisesti järjestää. Tämän perusteella esityksessä on todettu, että määräajat eivät sopisi prosessin alkuvaiheeseen. Asiassa on jäänyt perustelematta, miksi määräajat eivät sopisi syyteharkintavaiheeseen.

Esityksessä on todettu, että tuomioistuinvaiheeseen ei liity piirteitä, jotka voisivat viivästyttää asian käsittelyä. Tämän osalta esityksessä ei ole huomioitu tuomioistuinten toimintaa riittävästi. Tuomioistuimissa käsitellään paljon asioita, joissa terveyteen kohdistuvan rikoksen asianomistajana on alaikäinen lapsi. Usein vastaajana on tällöin lapsen huoltaja tai muu perheeseen kuuluva aikuinen. Tyypillisesti tällaiset teot ovat kiistettyjä ja tyypillisesti asioissa esitetään asian luonteen vuoksi paljon todistelua. Voidaankin sanoa, että käsittelyt ovat melko pitkiä, usein puolen päivän tai yhden kokonaisen päivän kestoisia. Alaikäiselle asianomistajalle on tyypillisesti määrätty edunvalvojan sijainen. Asianomistaja itse ei yleensä osallistu oikeudenkäyntiin, vaan häntä edustaa edunvalvoja. Asianomistajan kuuleminen on tällöin tallennettu videolle esitutkinnassa. Asioiden luonteen vuoksi alle 18-vuotiaiden asianomistajien rikosasioita ei Pirkanmaan käräjäoikeuden mielestä voi suoraan verrata alle 18-vuotiaiden vastaajien rikosasioihin.

Pirkanmaan kärjäoikeus näkee haasteita siinä, jos erityisesti tämän juttutyyppin jutut tulisi käsitellä 30 päivän sisällä asian vireilletulosta. Edunvalvojina toimivat asianajajat ja lupalakimiehet ovat kiireisiä, eikä heille yleensä sovi ensimmäinen ehdotettu istuntopäivä. Juttumäärien kasvun vuoksi toisinaan on hankala löytää vapaata istuntosalia varsinkaan pitkälle jutulle lyhyellä varoitusajalla. Edunvalvojan, muiden asianosaisten, avustajien, syyttäjän ja puheenjohtajan aikataulujen yhteensovittaminen lyhyessä varoitusajassa olisi haasteellista ottaen huomioon lisäksi salivaraukset.

Esityksessä on katsottu, ettei esitetty määräaika lisäisi rikosasioiden määrää, vaan merkitsisi vain käsittelyjärjestyksen muuttamista. Pirkanmaan kärjäoikeus huomauttaa, että todellisuudessa lisätyötä aiheuttaisi vireille tulevan jutun aikatauluttamisen lisäksi myös mahdollinen muiden juttujen peruuttaminen. Tämä aiheuttaisi harmia ja mahdollisesti myös lisäkustannuksia peruttujen pääkäsittelyjen asianosaisille. Istuntosalien vaihtelu ja aikataulujen muuttaminen ja yhteensovittaminen veisi tuomioistuinten työaika, eikä pääkäsittelyä siitä huolimatta olisi välttämättä mahdollista toteuttaa 30 päivän kuluessa edellä mainittujen syiden takia.

Esityksessä on arvioitu, että kokonaisuutena muutoksen vaatimat lisäresurssit voidaan arvioida muutamaksi henkilötyövuodeksi. Arviota voitaneen pitää alimitoitettuna.

Joka tapauksessa Pirkanmaan kärjäoikeus näkee epätarkoituksenmukaisena ehdotuksen 30 päivän määräajasta pääkäsittelyn toteuttamiselle niin kauan kuin tuomioistuimen resurssit ovat nykyisen suuruiset. Samoin ehdotusta on pidettävä epäsuhtaisena ottaen huomioon sen, että esitutkinnassa ja syyteharkinnassa säädettäisiin vain kiireellisyydestä ilman varsinaisia määräaikoja. Tyypillisesti lapsiin kohdistuvia väkivaltarikoksia selvitetään esitutkinnassa pitkiä aikoja, vaikka lapsen kuuleminen olisi asian lopputuloksenkin kannalta järkevää toteuttaa mahdollisimman pian asian ilmitulon jälkeen. Samoin syyteharkinta saattaa kestää kuukausia tai jopa vuosia. Pirkanmaan kärjäoikeus pitää tavoitteen kannalta epäsuhtaisena säätää määräajasta vain tuomioistuinvaiheen osalta. Kiirehditty käsittely tuomioistuinvaiheessa ei tuo takaisin sitä aikaa, joka on kestänyt esitutkinnassa ja syyteharkinnassa.

b) Edunvalvojan määräämistä esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:8)

Ei kommentoitavaa.

2. Erityisosaamisen turvaaminen

a) Esitutinnan johdon keskittämistä alle 18-vuotiaita koskevassa esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:7)

Ei kommentoitavaa.

b) Esitutkintatoimenpiteiden ja tutinnan johdon keskittämistä erityisen suojelun tarpeessa olevia asianomistajia koskevassa esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:7a)

Ei kommentoitavaa.

3. Tekniikan hyödyntäminen rikosprosessissa

a) Kuulustelutilaisuuden tallentamista ääni- ja kuvatallenteeseen koskeva ehdotus (ETL 9:3)

Ei kommentoitavaa.

b) Kuulustelutilaisuuden tallentamisesta todisteena käyttämistä varten koskevat ehdotukset (ETL 9:4 ja OK 17:24)

Ei kommentoitavaa.

4. Esitutkintayhteistyön kehittäminen

a) Tutkintasuunnitelmia koskeva ehdotus (ETL 3:3a)

Ei kommentoitavaa.

b) Loppulausuntoa koskeva ehdotus (ETL 10:1)

Ei kommentoitavaa.

c) Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuutta koskeva ehdotus (ETL 5:3)

Ei kommentoitavaa.

5. Sovittelumahdollisuudesta ilmoittamista koskevat ehdotukset (ETL 4:16 ja 4:18)

.

Ei kommentoitavaa.

6. Ns. putkakuolemia ja poliisin voimankäyttötilanteita koskevat ehdotukset (ETL 2:4 ja 5:1)

.

Ei kommentoitavaa.

7. Tarve ja edellytykset syyttäjän vaitiolo-oikeudesta säätämiseksi (mietinnön liite 2)

.

Ei kommentoitavaa.

8. Muut mietinnössä käsitellyt asiat

a) Velvollisuus esitutkinnan toimittamiseen ja selvittämisvelvollisuuden laajuus

Ei kommentoitavaa.

b) Syyteneuvottelun kehittäminen

Ei kommentoitavaa.

c) Perusteluvelvollisuus syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen sekä tuomioistuimen ratkaisuihin

Ei kommentoitavaa.

d) Rikosasioiden valmistelu käräjäoikeudessa

Ei kommentoitavaa.

e) Preklusio rikosasioissa

Ei kommentoitavaa.

f) Adheesioperiaate

Ei kommentoitavaa.

g) Uhridirektiivin täytäntöönpano toisessa jäsenvaltiossa asuvien uhrien oikeuksien osalta

Ei kommentoitavaa.

9. Ehdotusten vaikutukset, mukaan lukien arvio mahdollisesta tuottavuuden lisääntymisestä sekä vaikutukset ICT-järjestelmiin

.

Ei kommentoitavaa.

10. Muuta

.

Ei kommentoitavaa.

Nuotto Antero
Pirkanmaan käräjäoikeus - Lausunnon on valmistellut vs. kärjätuomari
Saara Luukkonen